

Paul Maier

DE BRAND VAN ROME

Roman

De brand van Rome

Paul Maier

De brand van Rome

Roman

Vijfde druk

Uitgeverij Mozaïek, Zoetermeer

Illustratie omslag: foto Jósza, Szépművészeti Múzeum, Boedapest
Research: CKD, KU Nijmegen
Ontwerp omslag: Studio Jan de Boer
Vertaling: Joanne van der Vlist

Deze roman is oorspronkelijk verschenen bij Kregel Publications, Grand Rapids, Michigan, onder de titel *The Flames of Rome*

ISBN 978 90 239 9339 1
NUR 342

Meer informatie over deze roman of andere uitgaven van Uitgeverij Mozaïek vindt u op www.uitgeverijmozaiek.nl

© Engelstalige uitgave 1981 Paul Maier
© 2000 Uitgeverij Mozaïek, Zoetermeer

Vijfde druk 2010

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

INHOUD

Woord vooraf	7
Boek een – DE HAARD	9
Boek twee – DE TONDEL	123
Boek drie – HET VUUR	283
Boek vier – DE HOLOCAUST	355
Boek vijf – GLOEIENDE KOLEN	431
Epiloog	469
Historische verantwoording	471
Noten	473

WOORD VOORAF

In de periode na het jaar 47 werd Rome getroffen door enkele zeer opmerkelijke, kleurrijke en tragische gebeurtenissen die in de geschiedenis hun weerga niet kennen. Claudius en vervolgens Nero heersten over het Romeinse Rijk dat gekenmerkt werd door een onbestendige mengeling van idealisme, sensualiteit en wreedheid. In deze onwaarschijnlijke omgeving deed het christendom op rustige en vervolgens shockerende wijze zijn intrede. Dat was het begin van een strijd op leven en dood tussen de werelden van macht en geloof. Dit boek vormt een serieuze poging om dat conflict te reconstrueren aan de hand van het leven van een Romeinse familie die bij die strijd betrokken raakt.

Omdat de ware geschiedenis van dit tijdperk veel intrigerender is dan de vele verzonden versies, heb ik bij het vertellen van het verhaal de bekende feiten niet bewerkt, zoals vrijwel de meeste historische romanschrijvers plegen te doen, en evenmin heb ik personages verzonden die het toch niet zouden kunnen opnemen tegen hen die werkelijk in deze periode geleefd hebben. De feiten worden gedocumenteerd in de noten, waarvan sommige nieuwe historische gegevens bevatten.

Zoals overal in de geschiedenis van de oudheid kennen ook hier de originele bronnen grote leemtes, zodat het onmogelijk wordt het héle verhaal te vertellen. Ik heb geprobeerd deze leemtes in te vullen door een genre te bedenken dat ik de ‘documentaire-roman’ noem, waarbij fictie, dramatisering, dialogen en subplots gebruikt worden om het verhaal inhoud te geven en de personages tot leven te brengen.

Om onjuistheden te voorkomen, heb ik de volgende regels toegepast: 1) Alle personen die in het boek genoemd worden, zijn historisch; geen enkele eigenaam is verzonden. Als een naam niet bekend is, wordt hij niet gegeven. 2) Geen enkel personage, geen enkele beschrijving van een gebeurtenis, van een episode of zelfs van details is in strijd met de historische feiten (tenzij de

auteur een fout heeft gemaakt). 3) Alleen waar elk bewijs ontbreekt, wordt de geschiedenis 'gereconstrueerd' op basis van waarschijnlijkheid om zo de leemtes op te vullen. Deze gereconstrueerde delen worden in de noten duidelijk aangegeven.

Deze regels doen op geen enkele manier het drama van dit ongelooflijke tijdperk geweld aan. Voor de lezer ligt de toegevoegde waarde in het feit dat hij weet dat veel van wat hij leest werkelijk is gebeurd, terwijl het voor het overige deel zeer goed mogelijk is dat het heeft plaatsgevonden.

Hoewel verschillende episodens in dit boek sensationeel lijken en ons onaangenaam voorkomen, zijn ze allen historisch. Niet een is er omstreden. Omdat ze in hun authenticiteit de Romeinse voedingsbodem vormden voor het zaad van het christendom, zou het niet eerlijk zijn geweest, hen weg te laten.

P.L.M.

Western Michigan University

18 juli 1980 – de 1916de gedenkdag van de grote brand

Woord vooraf bij de tweede druk

De enthousiaste ontvangst waarmee dit boek zowel door critici als door het grote publiek is ontvangen, is hartverwarmend. Het is bovenal bemoedigend dat het uitgebreide onderzoek dat volgt in de noten achter in het boek, door verschillende wetenschappers onderschreven wordt. Ik hoop dat het genre van de documentaireroman ertoe leidt dat er hogere eisen aan de zogenaamde 'historische roman' gesteld zullen worden. Die is namelijk op een steeds lager niveau komen te staan, doordat te veel auteurs zich lieten leiden door hun fantasie in plaats van door wetenschappelijk onderzoek.

Paul L. Maier

Western Michigan University

1 februari 1981

BOEK EEN

DE HAARD

1

De lente deed een kleurloos Italië langzaam uit zijn winterslaap ontwaken en toverde het eerste frisse groen tevoorschijn. Hoog in de Apennijnen smolt de laatste sneeuw weg voor een mediterraan briesje en het laarsvormige schiereiland leek nieuw leven ingeblazen te worden. Zou het dan dit jaar – A.D. 47 – eindelijk Sicilië die schop verkopen waarmee het al eeuwenlang dreigde?

De stad Rome stond al in volle bloei, in ieder geval wat de stemming betrof, want naar Romeinse berekening was het dit jaar 800 A.U.C. Deze Latijnse afkorting voor *ab urbe condita*, ‘sedert de stichting van de stad’, maakte volkomen duidelijk dat Rome acht eeuwen trots bestaan achter zich had liggen, waarin het zich over zijn zeven heuvels had uitgebreid en de macht over heel Italië had gekregen. Vervolgens had het, alsof het reageerde op een of ander trompetgeschal dat het tot zijn bestemming riep, de hele mediterrane wereld veroverd.

Claudius Caesar, de o-benige doch kundige keizer van Rome, wilde met alle geweld het gedenkjaar vieren met spelen, festiviteiten en religieuze plechtigheden. Hij beklom zelfs een keer op zijn stramme knieën de eindeloos hoge trap naar de tempel op de Capitolinus – Rome kromp bij elke tree voor hem ineen – om Jupiter in te lichten over de mijlpaal die de stad bereikt had.

Hij was nu zeven jaar keizer – ‘en 56 jaar mens,’ zou hij er vlug aan toevoegen in een poging tot scherts, die vrijwel altijd mislukte – en Claudius leek door het leven bedrogen. Een verlamming in zijn jeugd had hem een wiebelend hoofd bezorgd, een spraakgebrek en een wankel gang, hoewel zijn moeder zeker zijn motorische gebreken overdreef toen ze hem ‘een menselijk monster’ noemde ‘waaraan moeder Natuur wel begonnen was, maar dat ze nooit afgemaakt had’. Sommigen in de senaat wilden nog wel eens hun toga bijeengrijpen en zijn sukkelende gang nadoen, onderwijl de goden smekend de stotterende tong van ‘Clau-Clau-Claudius’ los te maken. Zijn critici waren er zeker van dat de drie nieuwe letters die hij aan het alfabet had toegevoegd – **Ɔ**, **Ϟ** en **ϟ** – het niet zouden halen (en ze kregen gelijk), en zelfs zijn liefdesleven was in de straten van Rome een komische soap geworden.

Maar hoog boven het gelach op het Forum, in zijn paleis dat zich uitstrekte op de Palatinus, was het Claudius Caesar die in zijn vuistje lachte. Hij wist dat onder zijn grijzende haardos een helder verstand school. Zelfs zijn vijanden moesten toegeven dat hij na de gekke Caligula het Rijk had gestabiliseerd en ook op grootse wijze de grenzen ervan had verlegd. Iedere keer dat hij merkte dat hij al te zeer luisterde naar kritiek of roddel, liep Claudius naar de kolosale kaart van het Rijk, die een hele wand in zijn werkkamer besloeg en glimlachte hij naar het grote eiland in de noordwestelijke hoek, dat nu ingekleurd was met de kleuren van Rome: Brittania! Hij, Claudius de clown, de manke machthebber, de wiebelhoofdige wereldveroveraar, had Brittania veroverd!

Vanwege deze verovering moest Titus Flavius Sabinus op een morgen begin mei op audiëntie bij de keizer komen. Sabinus, een keurig geklede hoge officier die juist terugkwam van het Romeinse leger in Brittania, werd het paleis binnengelaten en liep nu door de gemarmerde gangen naar de wachtkamer van Claudius’ werkkamer. Een man met een Grieks uiterlijk en een slanke gestalte stond op van zijn bureau en stak een geparfumeerde hand uit.

‘Ah! Welkom, Flavius Sabinus!’ zei de op een na machtigste man van het Romeinse Rijk.

‘Hartelijk gegroet, waarde Narcissus!’ antwoordde Sabinus terwijl hij dacht: zeg maar gerust: waardevol, zo’n vierhonderd miljoen sestertien als staatssecretaris – niet slecht voor een gewezen

slaaf. Maar Sabinus durfde alleen de voor de hand liggende vraag te stellen: 'Verwacht de keizer mij?'

'Natuurlijk. Wilt u mij maar volgen?'

De keizerlijke vleesmassa-op-leeftijd, goed verpakt in de plooiën van een geheel witte toga, zat aan een omvangrijk bureau van glanzend cipressenhout en wierp een schuine blik op verslagen uit Britannia. Claudius keek op naar Sabinus en staarde hem even aan, alsof hij probeerde zich te herinneren wie die rijzige, goedgebouwde indringer wel mocht zijn. Vervolgens klaarde zijn gezicht op en kwam hij weer tot leven.

'Kijk eens aan, com-commandant, het lijkt wel dat u niets ouder bent geworden sinds we vier jaar geleden samen vochten in het noorden. Nog geen spoor van grijs in die zwarte haardos. U ziet er nog even g-goed uit als altijd.'

'En u, Caesar, bent in zeer goede conditie, zie ik wel,' loog Sabinus.

'Dus u b-bent net terug uit Britannia. Vertel eens: hoe gaat het met mijn vriend Aulus Plautius? En w-wanneer komt hij in Rome aan?'

De vrolijke vonk in Claudius' loodblauwe ogen deed Sabinus het binnensmonds mompelen en het kenmerkende gestotter van de keizer vergeten. Hij wist ook dat het gestamel minder zou worden naarmate het gesprek vorderde.

'De gouverneur-generaal laat u zeer hartelijk groeten, Caesar,' antwoordde Sabinus met het donkere stemgeluid van een officier. 'Ik werd vooruit gestuurd om te melden wanneer ze denken in Rome aan te komen. Op dit moment steken ze waarschijnlijk de Alpen over, zodat ze rond de idus van juni in Rome zullen arriveren.'

'Hmmm. Over een maand dus.' Claudius dacht na, zijn hoofd in zijn hand, en vroeg toen aan zijn vrijgelaten secretaris: 'Zeg eens, Narcissus, hoe zullen we zijn thuiskomst vieren?'

'Eens even kijken.' De secretaris fronste zijn wenkbrauwen, want hij had nog niet echt over de zaak nagedacht. 'Misschien zou een staatsdiner wel gepast zijn.'

Claudius lachte zachtjes. 'En u, Sabinus? Denkt u dat dat voldoende is?'

Sabinus bloosde licht en antwoordde: 'Ik weet zeker dat de gouverneur-generaal zich vereerd zou voelen wanneer hij een dergelijk diner aangeboden kreeg. Maar –' Hij onderbrak zichzelf.

‘Maar wat?’

‘Niets, princeps,’ zei Sabinus, waarbij hij die andere benaming voor de keizer, ‘eerste burger’, gebruikte.

‘Maar u had iets anders in gedachten,’ drong Claudius aan.

‘Het is alleen... Begrijpt u me alstublieft niet verkeerd, Aulus Plautius heeft niets van dit alles gezegd – maar heet Rome haar winnende generaals gewoonlijk niet publiek welkom?’

‘Het was de keizer die Brittania heeft veroverd,’ bracht Narcissus koel te berde. ‘En hij heeft al een triomftocht gehouden. Wees niet zo vrijpostig, commandant.’

Een gewezen slaaf die hem zei niet zo vrijpostig te zijn? Verbolgen keerde Sabinus zich tot Narcissus en beet hem toe: ‘Natúúrlijk heeft Caesar Brittania overwonnen! Maar bent u vergeten wie de strategie uitdacht? En wie het grootste deel van de gevechten aanvoerde? En wie heel diplomatiek onze troepen langs de Thames gelegerd liet liggen totdat Caesar arriveerde om het bevel te voeren tijdens de uiteindelijke overwinning? Een overwinning waarvoor Aulus Plautius alles al had gedaan?’

‘De brutaliteit!’ bracht Narcissus hijgend uit. Zijn gezicht was zo wit als zijn gebleekte tunica geworden.

‘Brutaal?’ Sabinus hield met moeite zijn woede in. ‘Misschien. Maar het is wel de waarheid.’

Meteen had Sabinus spijt van zijn opmerkingen. Ze waren juist – de goden waren zijn getuigen – maar ze waren niet erg diplomatiek. En om zo te spreken voor de man die met een handgebaar kon beslissen over het lot van anderen, was op zijn minst onbezonnen. Hij keek naar Claudius en zag dat zijn rozige gezicht rood aanliep. Zijn mond was opengevallen en er liep wat speeksel uit een mondhoek naar beneden. Zijn hoofd slingerde lichtjes heen en weer, de zenuwtrek die opspeelde wanneer hij gespannen was.

‘Het... het spijt me, princeps,’ zei Sabinus. ‘Onze troepen werden... eh... zéér bemoedigd door uw aankomst in Brittania. Vergeef me.’

Claudius antwoordde niet. Er viel een dodelijk stilte in de kamer. Was hij er werkelijk in geslaagd de twee machtigste mannen van de wereld zo snel te beledigen? vroeg Sabinus zich af. Was het dan zó belangrijk de waarheid te zeggen? Vervloekt zij die domme tong van hem die weer eens gesproken had naar zijn hart, in plaats van dat hij eerst eens rustig had nagedacht.

‘Heh-heh-heh-heh.’

Sabinus keek op en zag Claudius naar hem grijnzen, waarna hij op zijn onnavolgbare manier nog wat zat na te gniffelen. Narcissus keek ook al geschrokken.

‘Heh-heh-heh,’ grinnikte Claudius nogmaals. ‘J-je hebt natuurlijk gelijk, Sabinus. Ik keek helemaal niet boos naar jou, maar naar jôu, Narcissus.’

‘Naar mîj, princeps?’

‘Ja, natuurlijk. Omdat je Sabinus brutaal durft te noemen. Hij is niet brutaal... helemaal niet. Hij is eerlijk, maar niet brutaal.’

‘Maar, Caesar...’

‘Stil, Narcissus!’ Toen wendde Claudius zich tot Sabinus en glimlachte. ‘Bij de goden, commandant, zo was het inderdaad: Aulus Plautius won Britannia voor ons. Hîj deed het werk, maar ik kreeg de eer. Nu ja, het maakt niet uit. Ik zal wat van die eer delen, alleen om de waarheid recht te doen.’ Terwijl hij zich naar hen vooroverboog, gniffelde hij: ‘Ja, de waarheid... Daar kunnen we hier wel wat meer van gebruiken. Of niet, Narcissus?’

‘Wat stelt u voor, Caesar?’ vroeg Narcissus op koele toon. ‘U weet dat het geen triomftocht kan zijn.’

‘O, doe niet zo uit de hoogte, Narcissus!’ snoof Claudius, terwijl hij zijn knokige vingers door zijn witte haar haalde en van de een naar de ander strompelde. ‘Ja, ik weet het: alleen de Caesars houden nu nog triomftochten. Goed dan. Dan wordt het een ovatie.’

Op Sabinus’ gezicht verscheen een stralende lach, terwijl Claudius opgewekt naar hem knipoogde. De zeer begeerde *ovatio* was een royale huldiging die bijna even indrukwekkend was als de groots gevierde triomftocht.

‘Maar, Caesar,’ aarzelde Sabinus, ‘zal de senaat ermee akkoord gaan?’

Claudius wendde zich tot zijn secretaris. ‘Houdt de senaat niet op dit moment zitting, Narcissus?’

‘Ja, princeps.’

‘Ga er dan heen en regel het nodige. Onmiddellijk. Sabinus en ik komen er over een uurtje ook naar toe.’

Een lijfwacht van slechts twaalf pretorianen begeleidde Claudius en Sabinus toen ze de Palatinus afdaalden en het Forum overstaken naar het senaatsgebouw. De keizer nam Sabinus mee naar een nis van waaruit ze het overzicht hadden op de senaatszaal en ze de

vergadering konden volgen zonder gezien te worden, zodat het noodeloze vertoon en de formaliteit van een officieel welkom vermeden werden. Beneden zich zag Sabinus een uitgelezen groep van ongeveer driehonderd senatoren die allen gehuld waren in geplooidde toga's. Ze luisterden naar de voorzittende consul die reeds de vergadering over een ovatie voor Aulus Plautius begonnen was. In indrukwekkend Latijn dat neerschalde van de halfronde, marmeren banken van de zaal, sprak hij de voorgeschreven vragen uit.

'Iustum bellum?' 'Voerde Plautius een rechtvaardige strijd?'

'Certe! Certe!' antwoordden de senatoren. 'Zeker!' Er was geen protest.

'Quinque milia occisi?' 'Werden er tenminste vijfduizend soldaten gedood in één veldslag?'

'Certe.'

Na andere voorgeschreven vragen werd er *'Divide! Divide!'* geroepen – de gebruikelijke term voor stemming door scheiding.

De consul hief zijn handen op en vroeg om orde. 'Allen die vóór de ovatie voor Aulus Plautius zijn, gaan naar de rechterkant van de zaal,' gebaarde hij. 'Zij die tegen zijn, gaan naar de linkerkant.'

Een paar honderd in toga's gehulde mannen stonden tegelijk op, maar in plaats van door elkaar te lopen, zoals bij een gewone stemming, liepen ze nu allen naar de rechterkant van de zaal.

'Gelukt,' fluisterde Claudius. 'En unaniem. Je ziet wel, Sabinus, ik heb niet echt een geheim gemaakt van Plautius' optreden in Britannia.'

'Ik ben erg blij, Caesar. Ik dank u namens onze legioenen.'

'Een laatste vraag. Wanneer dacht Aulus ook al weer terug te zijn in Rome?'

'Tegen de idus van juni.'

Er lag een speelse blik in Claudius' ogen. 'Ik heb een zwakke plek, Sabinus – misschien heb ik er wel meer, maar een in het bijzonder: verrassingen. Ik ben er dol op. Wanneer je nu terugkeert bij de gouverneur-generaal, moet je niets zeggen over de ovatie. Alleen het banket mag je noemen. Begrepen? Wanneer jullie het laatste kamp opslaan ten noorden van Rome, moet je iemand naar me toe sturen, en dan gaan we als volgt te werk.'

Toen ze op 14 juni, 's morgens vroeg, het kamp opbraken, verzamelde Aulus Plautius zijn troepen voor een laatste inspectie. Hij stond rechtop, als een twee meter lange Romeinse speer en bijna

even kaarsrecht. Door de jaren heen was zijn haar grijs geworden en de vier winters in het noorden hadden zijn huid strak en verweerd gemaakt, wat zijn vierkante voorhoofd, zijn ver uit elkaar staande ogen en zijn wilskrachtige mond en kin nog beter deed uitkomen. Nu besteed hij zijn hoge, voskleurige paard, een souvenir uit het Britse Medway, en riep naar zijn hoge officier: ‘Het laatste stuk van onze reis, Sabinus – gezegend de schikgodinnen! We zullen net na het middaguur in Rome aankomen, denk je niet?’

‘Vroeg in de middag. We zullen in ieder geval de tijd hebben om ons op te frissen voor Claudius’ diner.’

‘Bah! Had je hem dat niet uit zijn hoofd kunnen praten?’

‘U houdt niet erg van ophef en ceremonie, wel, generaal?’ grinnikte Sabinus. ‘Weet u zeker dat u niet liever een parade had gehad? Het is er een volmaakte dag voor.’

‘Bij Jupiter, nee!’ Hij fronste zijn wenkbrauwen. Toen gaf hij het bevel te vertrekken.

Met veel gekletter sloegen ze de Via Flaminia in en vervolgden hun weg naar het zuiden. Een lange stoet legioensoldaten volgde hen te paard en te voet, terwijl iedere troep zijn pas versnelde in het vooruitzicht Rome terug te zien. Tegen het middaguur waren ze bij de brug over de Tiber aangekomen. Aulus Plautius liet zijn leger halt houden op de noordelijke oever en staarde naar het geelgroene water dat traag rond het noordwestelijke gedeelte van Rome stroomde. Vervolgens tuurde hij naar de bruine stenen muren van de stad zelf die in de verte lag, en fronste. ‘Er is iets mis, Sabinus. Valt jou niets op?’

‘Nee, generaal. Wat is er?’

‘De mensen. Ik zie helemaal geen mensen!’

‘Natuurlijk wel.’ Sabinus wees naar een aantal oude mannen die geamuseerd naar hen keken vanaf de bovenste verdieping van een huis, en naar een vrouw die haar kind voedde achter wapperende gordijnen.

‘Doe niet zo dom. We staan hier net buiten de grootste stad van de wereld en er zijn geen mensen! Er is iets mis, Sabinus. Ziekte? De pest?’

‘Ik... ik heb geen idee.’ Sabinus deed zijn best even bezorgd te doen als Aulus.

Ze marcheerden de brug over en bereikten eindelijk de enorme stadsmuren waarin alleen twee kleine bogen van licht te

zien waren, gevormd door de Porta Flaminia. Aulus reed als eerste door de poort, gevolgd door zijn ruiters.

Een overweldigend geluid viel op hen neer. Gejuich, geschreeuw, een klaterend applaus. Tienduizenden mensen stonden aan beide zijden van de Via Flaminia in de stad en probeerden heen te breken door de dubbele rij pretoriaanse gardes die zover als ze konden kijken langs de weg stonden. Aulus Plautius' mond viel open toen hij het menselijke woud van zwaaiende armen zag en de schrille kreten van de inwoners hoorde.

'Het lijkt erop dat we de mensen gevonden hebben waar u zo ongerust over was,' grinnikte Sabinus, buitengewoon opgelucht dat het spelletje van de keizer geslaagd was.

'Jouw werk?' vroeg Aulus.

Sabinus schudde zijn hoofd en lachte. 'Van Claudius. Het is een officiële ovatie, generaal, en geheel op zijn plaats, zou ik zeggen. – Wacht even, Vespasianus!' riep Sabinus naar zijn broer, een collega-bevelhebber die aan de andere kant van Aulus reed. 'Help me even met deze toga.'

Terwijl ze Aulus' verbouwereerde protest negeerden en hem bijna van zijn paard trokken, ontdeden de broers hem van zijn reismantel en hulden hem in de plooiën van een toga die afgezet was met keizerlijk purper, de gebruikelijke kleding voor iemand die een ovatie kreeg. Vervolgens drukten ze een mirtenkrans op zijn grijzende haar en hielpen hem uiteindelijk weer op zijn paard.

Sabinus hief zijn arm op in een strak saluut en riep: 'Wees gegroet, Aulus Plautius, overwinnaar van Britannia! *Io triumphe!*'

'*Io triumphe!*' riepen de troepen en de mensenmassa in een kolossaal koor en de optocht begon. Een grote delegatie senatoren en magistraten sloot aan achter de stoet, terwijl een orkest fluitspelers begon te spelen. Zo recht als een lans die tot in het hart van Rome stak, lag de Via Flaminia te midden van de roepende menigte. Driekwart van de miljoen inwoners van de stad schreeuwde zijn waarderende opmerkingen naar Aulus Plautius, de man die Britannia voor hen had veroverd. Wierook steeg op van elk altaar, de tempels waren versierd met bloemenslingers en overal zwaaiden armen en werd onophoudelijk gejuicht.

Naast Aulus, een paardlengte achter hem, reden Sabinus en Vespasianus, die naar elkaar lachten uit opluchting dat hun gene-

raal zich eindelijk voegde naar de heersende stemming, want hij lachte tenminste als reactie op het gejuich en zwaaide zo nu en dan met zijn mirtenkrans.

Ze waren nu aangekomen op het Forum Romanum, dat op dit moment wemelde van de mensen en galmde van het applaus en geroep. Het geluid was overweldigend en Sabinus had enige moeite zijn schichtige paard, dat in een vergeefse poging aan het lawaai te ontsnappen zijn oren in de nek had gelegd, in bedwang te houden.

Plotseling stormde een man uit de menigte naar voren; hij riep: 'Vergeet niet, Plautius, dat je maar een mens bent!' Vervolgens schoof hij een gesel onder het zadel van Aulus. Vespasianus boog zich voorover, greep de arm van de man en hield hem stevig vast.

'Laat hem gaan, broer! Het hoort bij het ritueel!' lachte Sabinus. 'Iedere keer dat de Romeinen iemand als een god behandelen, herinneren ze hem er ook aan dat hij de gelijke is van een slaaf.'

'Vandaar de gesel,' knikte Vespasianus, die schaaпachtig lachend losliet.

Een helder trompetgeschal dompelde het Forum in een opvallende stilte. Sabinus keek met toegeknepen ogen tegen de zon in, maar vervolgens brak zijn gezicht open in een stralende lach. Midden op de Via Sacra stond de keizer in eigen persoon. Claudius zou zich pas aan het eind van de optocht bij hen voegen, maar hier stond hij en bracht hun nu al hulde.

'Wees gegroet, Caesar!' riep Aulus, formeel groetend.

'Wees gegroet, Aulus Plautius!' antwoordde Claudius. 'Mag ik het voorrecht genieten u naar de Capitolinus te vergezellen?'

'Het zou mij een zeer grote eer zijn, wapenbroeder!'

Precies de goede toon, dacht Sabinus, want het onderstreepte de rol van de keizer in Brittannia.

Claudius straalde en keek hem vervolgens aan: 'Goed gedaan, Flavius Sabinus! Een volledige verrassing, neem ik aan?'

'Mijn eigen broer hier wist er niets van, Caesar!'

'Schitterend. Heel goed!'

Ze stegen allemaal af en de optocht ging te voet verder. Aulus ging links van de keizer lopen om hem de ereplaats te geven. Claudius fronste en trok hem rechts van zich. 'Nee, vriend. Vandaag huldigen we de veroveraar van Brittannia!'

De Via Sacra volgend, liepen ze het senaatsgebouw voorbij en

kwamen ze aan bij de grote trap die voerde naar de tempel van Jupiter Capitolinus, de imposante citadel die het doel was van de stoet. Nu stortte een donderend applaus van alle kanten op hen neer.

‘Draai om en lach, heren,’ adviseerde Claudius hun. ‘Soms mag een man niet bescheiden zijn. Dit is een van die momenten.’

Na moeizaam dertig treden van de trap bestegen te hebben, strompelde Claudius naar de zijkant en zakte bijna in elkaar.

‘Nee, nee!’ hijgde hij. ‘Probeer niet me te helpen. Ik zal zelf deze vervloekte berg beklimmen.’ Hij zweeg even om naar lucht te happen en merkte op: ‘Het lijkt erop dat vader Jupiter niet zo’n goed gehoor heeft. We moeten tot halverwege de hemel klimmen voordat hij onze gebeden opvangt.’

Aulus grinnikte en zei: ‘U moet niet zoveel van uzelf vergen, Caesar. Wanneer u ons boven bij de tempel had ontvangen, was dat voldoende eer geweest.’

‘O, maar ik laat onze Romeinen slechts zien dat ze nog een wandelende keizer hebben. Er gaan geruchten dat ik een seniel oud geraamte ben’ – hij lachte ironisch – ‘en misschien ben ik dat wel. Maar – bij de De Hades! – ik ben wel een wándelend geraamte.’

Uiteindelijk bereikten ze – Claudius hijgend en naar adem snakkend – de hoogste top van Rome, het gedeelte van de Capitolinus waarop de klassieke pilaren van de tempel van Jupiter torenden. De middagzon bescheen het harde witte marmer, zodat Sabinus zijn ogen tot spleetjes dicht moest knijpen. Ondertussen nam hij het adembenemende panorama van de stad die zich onder hen naar alle kanten uitstreckte, in zich op – de stenen en marmeren gebouwen, stadions en tempels, de straten, parken en badhuizen die samen Rome vormden.

Tenslotte had de hele stoet zich verzameld op het voorplein van de tempel. De keizer, die nu tegenover hen stond op een imposant podium, knikte naar de priester van Jupiter, die als *augur* zou fungeren. De priester pakte een lam op en krabbelde het vriendelijk over de kop die op zijn linkerarm rustte. Vervolgens hief hij met zijn rechterhand een houten hamer op en liet die hard neerkomen op de kop van het dier. Even ging er een stuiptrekking door het lam, toen was het dood. Enkele andere priesters sneden zijn buik open en de *augur* stak voorzichtig zijn vingers naar binnen om de lever te zoeken. Een paar tellen tuurde hij

naar de bloedrode ingewanden en meldde toen: '*Exta bona!*' 'De ingewanden zijn gunstig.' De ceremonie kon worden vervolgd.

'Beste stadsgenoten,' hief Claudius aan met een verrassend vaste stem. 'Laten we nogmaals de verovering van Britannia vieren en de man die onze legioenen naar de overwinning leidde, eren.' En in de toespraak van de keizer werd Britannia opnieuw veroverd, van de invasie vanaf het Kanaal tot aan de Midlands toe.

Sabinus, die aandachtig luisterde, beleefde de veldtocht opnieuw. Zijn blik dwaalde even af naar de rechterkant van het podium; daar zag hij een paar lachende ogen die vanuit de groep officiële gasten op hem gericht waren. Terwijl hij weer naar Claudius keek, zag hij in gedachten het portret van een buitengewoon aantrekkelijk meisje. Zijn herinnering speelde waarschijnlijk een spelletje met hem. Hij wierp weer een snelle blik op haar, en zag dat hij het mis had. Het meisje was helemaal niet aardig om te zien – ze was mooi. Buitengewoon mooi.

Opnieuw richtte hij zijn blik op haar en voelde een golf van teleurstelling door zich heen gaan: het meisje bleek helemaal niet naar hem te kijken, maar naar Aulus Plautius, die een halve pas voor hem stond.

Aulus stapte nu naar voren en Claudius deed een officiële afkondiging die gegraveerd was in een bronzen plaquette:

Voor buitengewone diensten geleverd aan
de senaat en het Romeinse volk
in de verovering van Britannia,
ontving

AULUS PLAUTIUS

een ovatie
tijdens het consulaat van Lucius
Vitellius en Claudius Caesar, DCCC A.U.C.

Er werd gejuicht en het geluid klaterde neer van de Capitolinus. Pas na ruim vijf minuten kon Aulus vanaf het podium in korte bewoordingen bedanken voor de ovatie.

Sabinus' blik dwaalde weer af. De stralende ogen van het meisje waren nog steeds gericht op Aulus en voor het eerst zag hij

haar van opzij. Ze is bijna te volmaakt, peinsde hij, zelfs haar neus. Toen beging hij een blunder die hij zichzelf nooit zou vergeven. Hij hoorde niet dat de keizer tot slot nóg een verrassing had. ‘Twee Romeinse officieren,’ zei Claudius, ‘moeten ook beloond worden voor hun verstandige optreden tijdens de Britse veldtocht. Toevallig zijn het twee broers: Titus Flavius Vespasianus en Titus Flavius Sabinus. Heren, komt naar voren!’

Vespasianus stapte uit de rij, presenteerde zich en salueerde. Maar Sabinus bleef gewoon staan waar hij stond en was blijkbaar in gedachten verzonken.

Verbaasd blafte Claudius: ‘Flavius Sabinus, kom naar voren!’

Met een schok kwam Sabinus terug in de werkelijkheid en met hoogrode kleur gehoorzaamde hij onmiddellijk. Nu kwam de keizer plechtig voor hen staan en hing onder groot applaus een triomfmedaille om Vespasianus’ hals en vervolgens om de zijne.

Een koppel witte stieren, met goudgeverfde horens, werd voor Aulus Plautius geleid, die zijn generaalsdolk tevoorschijn haalde, die diep in de keel van de dieren stak en hen slachtte. In doodsnoed schreeuwend zakten beide stieren in elkaar, terwijl de grond donkerrood kleurde. Daarna, terwijl de priesters het offer voltooiden, betrad Aulus de tempel en legde zijn mirtenkrans onder aan het grote beeld van Jupiter. Hij tuurde enkele momenten in de stenen ogen van de god, waarin hij een glimp van waardering voor zijn geschenk probeerde te vinden. Hij lachte om zijn vergeefse poging, draaide zich om en verliet de tempel. Met een laatste fanfare kwam er een einde aan de ovatie.

‘Alle goden, Sabinus, wat was er met jou aan de hand?’ vroeg Aulus na alle formaliteiten. ‘Was wat ik zei nu werkelijk zo saai?’

‘Zeker niet, generaal. Ik was –’

‘Grote goden! Daar zijn ze!’ riep Aulus uit. ‘Mijn familie!’

Hij haastte zich naar een aantal mensen die rechts van het podium stonden. Sabinus zag hem in de uitgestrekte armen van een huilende vrouw met een stola om haar schouders lopen. ‘Pomponia, Pomponia,’ fluisterde Aulus.

‘Eindelijk ben je weer bij ons, lieve man,’ zuchtte ze. ‘Het duurde zo lang.’

De intense vreugde van het moment werd Aulus bijna te veel. Hij hield Pomponia op armlengte van zich en streelde zacht haar

gezicht, als om zich bekend en geliefd terrein opnieuw eigen te maken.

‘Maar waar is de kleine Plautia?’ bedacht hij zich ineens. ‘En wie is déze stralende jonge vrouw?’

‘Ja, wie is zij toch?’ fluisterde Sabinus bijna. Het was haar gezicht in de menigte geweest dat hem verlamd had. Het was geen luchtspiegeling die bij het naderbij komen verdween. Het meisje was van dichtbij zelfs nog mooier.

‘O, u weet heus wel dat ik het ben, vader,’ bloosde Plautia. ‘Ben ik écht zoveel veranderd?’

‘Een volledige gedaanteverwisseling!’ Hij straalde en gaf zijn dochter een klinkende zoen. ‘Toen ik naar het noorden vertrok, was je een mollig, klein ding. En zie nu eens! Je bent bijna even mooi als je moeder.’

Eindelijk weet ik dan wie ze is, dacht Sabinus, en hij kon alleen maar instemmen met de plagende opmerking van haar vader. Pomponia’s gelaatstrekken, omkranst door kastanjebruine lokken, waren zacht en gelijkmatig en nergens geprononceerd, wat een zeldzaamheid was onder de Romeinse vrouwen, van wie de schoonheid vaak teniet werd gedaan door de kromming van de neus of de harde lijn van de mond. Haar serene gezicht vormde samen met de gedistingeerde trekken van haar echtgenoot een harmonieus geheel in de mooie Plautia, bedacht Sabinus, een sprankelend, uitbundig meisje van misschien zestien jaar – jonger dan hij op het eerste gezicht had gedacht en ongetwijfeld onverschrokken op weg een vrouw te worden.

‘O, daar ben je, Sabinus,’ zei Aulus. ‘Arme vrijgezel – hij heeft geen gezin dat hem verwelkomt. Nu ja, wij hebben hier meer dan genoeg familieleden voor je.’

Hij begon Sabinus voor te stellen aan de talloze Plautii en Pomponii, want de hele familie van beide kanten was gekomen om Aulus’ grote dag mee te vieren. Aulus sloeg zijn arm om een breedgeschouderde jonge senator en zei: ‘Hier is de trots van de familie, Sabinus, mijn neef –’

‘Quintus Plautius Lateranus!’ riep Sabinus uit. ‘Hoe is het, mijn vriend?’ Hij greep hem met beide handen bij zijn schouders.

‘Hallo, Sabinus!’ straalde Quintus. ‘Wat zie jij er goed uit.’

‘Dat is waar ook,’ zei Aulus. ‘Jullie kennen elkaar.’

‘Kénnen elkaar?’ riep Sabinus uit. ‘Net voordat u me mee-sleurde naar Brittannia, had ik elke sestertie die ik te pakken kon

krijgen, ter investering aan Quintus gegeven. Hoe hebben we het gedaan, senator?’

Lateranus’ lach verdween van zijn gezicht. ‘Niet zo goed als ik gehoopt had, Sabinus.’ Hij zweeg even, stond wat te draaien en zei toen: ‘De sinaasappelbomen zijn getroffen door een ziekte. Toen raakte de klei op in onze pottenbakkerijen in Arretium... en herinner je je nog dat graanschip dat voor de helft van ons was?’

‘Ja?’

‘Onze helft is gezonken. We zijn nergens meer.’

Precies twee seconden wist Lateranus een dodelijk ernstige blik te bewaren. Toen kon hij zich niet meer inhouden en begonnen zijn mondhoeken te trekken. Hij lag dubbel van het lachen. ‘Precies het tegenovergestelde, Sabinus! Het is nog beter gegaan dan we voorzien hadden.’ Hij boog zich voorover en fluisterde: ‘Wat zou je zeggen van 150 procent van je inleg in vier jaar?’

Sabinus gaf een kreet en tilde de forse Lateranus van de grond. ‘O, zet me neer, toe nou,’ zei Quintus met een verwijfd stemmetje. ‘Anders komen ze er nog achter waarom geen van ons getrouwd is.’

Sabinus liet hem als een steen vallen. ‘Idioot!’ lachte hij.

‘Zeg, Quintus,’ kwam Aulus tussenbeide. ‘Was het waar wat Sabinus me vertelde over de stemming van de senaat over mijn ovatie? Was er helemaal niemand tegen?’

‘Nee, oom Aulus. De senatoren haastten zich naar de rechterkant als een kudde schapen tegen voedertijd.’

‘Je weet zeker dat je zelf die dag in de senaat was en niet ergens anders nog eens honderdduizend sestertiën aan je kapitaal zat toe te voegen?’

‘Oom Aulus!’ protesteerde Quintus alsof hij onaangenaam verast was. ‘U weet dat ik rijkdom op de tweede plaats stel na –’

‘Vrouwen!’ grinnikte Aulus. ‘Zeg eens, jonge hengst, heb je het meisje al gevonden dat je vrouw zal worden? Of loop je nog steeds achter de meiden aan?’

‘Het laatste,’ gaf Quintus lachend toe. ‘Hoewel ik een dezer dagen toch “het eentonige geluk van het huwelijk” zal moeten ondergaan. Maar zeg eens, wat vindt u van die vertoning van vandaag?’

‘Vertoning? Hoe bedoel je?’

‘Ik bedoel dat u een triomftocht had moeten krijgen, geen ovatie. Claudius is slechts zestien dagen in Brittannia, pikt de eer

voor uw overwinning in en houdt een triomftocht, terwijl u voor vier jaar bewezen dienst een ovatie krijgt. Hij draagt de lauwerkrans, u mirte. Hij rijdt een wagen, u –'

'Je leeft nog steeds in het Rome van honderd jaar geleden, of niet, Quintus? Nog altijd de fanatieke republikein? Je kent de regels nu. Alleen de keizer krijgt een triomftocht, niet zijn generaal.'

'Niet toen de republiek nog bestond.'

'Ah, Quintus. Als je toen had geleefd, zou jij zeker ook Julius Caesar neergestoken hebben om de republiek te redden?'

'Waarschijnlijk wel.'

'Maar Caesar werd gedood en de republiek ging evengoed ten onder. Dit zijn andere tijden, senator.' Hij klopte hem op zijn schouder. 'Maar nu moet iedereen zich klaarmaken voor het diner van de keizer. – O, Sabinus –' Hij knipoogde. 'Let erop dat Quintus geen dolk meebrengt.'

Een roodgouden zon verschool zich juist achter de heuvels ten westen van de Tiber, toen Sabinus met de andere eregasten bij het paleis arriveerde. Geparfumeerde fonteinen borrelden in de gladde marmeren gangen – een geur van wilde balsemien – en een leger bedienden liep af en aan met grote zilveren dienbladen met exotische hapjes en sneeuwgekoelde wijnen.

Sabinus werd van alle kanten aangesproken door vrienden die hij maandenlang niet had gezien, door voormalige collega's uit de senaat en mensen die hem feliciteerden. Eindelijk wist hij de grote eetzaal te bereiken waar Claudius' banket werd gehouden, een gastronomische marathon waarbij de twee stieren die dezelfde middag geofferd waren, geroosterd werden.

Hij had net plaatsgenomen aan de hoofdtafel toen hij de jonge Plautia zag gaan aanliggen op de plaats die haar toegewezen was, tegenover Vespasianus. Ogenblikkelijk legde hij zijn hand op Vespasianus' schouder. 'Sorry, broer,' zei hij, 'jouw plaats is daar, naast Caesar.'

'Volgens mij niet,' protesteerde Vespasianus, tot hij voelde hoe de druk op zijn sleutelbeen toenam. Toen stond hij op en verontschuldigde zich, terwijl Sabinus op zijn plaats ging aanliggen.

Plautia keek verbaasd toe terwijl ze van plaats ruilden en blikte nieuwsgierig in Sabinus' grote, bruine ogen. Hij had een aardig, door de buitenlucht verweerd gezicht, dacht ze, en het paste goed

bij zijn slanke en goedgebouwde figuur. Toch leek zijn krullende zwarte haar te netjes gekamd; er moest eens een hand flink doorheen woelen.

‘We hebben elkaar vanmiddag op de Capitolinus al ontmoet,’ begon Sabinus, die rilde bij zijn alledaagse opmerking.

Plautia knikte alleen maar. Toen reikte ze naar de gouden medaille die om zijn nek hing. ‘Heb je die van Caesar gekregen?’ vroeg ze. ‘Wat zijn die dieren in vredesnaam aan het doen?’

‘De Romeinse wolf bijt de keel van de Britse leeuw door. Subtiel, vind je niet?’

‘Wat staat er op de andere kant?’ Ze draaide de medaille om en zei: ‘O, je naam staat erin gegraveerd, naast die van Claudius. Wat leuk!’ Opeens keek ze hem aan en vroeg: ‘Wat was er eigenlijk met je aan de hand vandaag, toen Caesar je vroeg naar voren te komen?’

De indruk die ze op hem maakte, werd nog versterkt doordat ze zo dichtbij was, en hij kon zich er maar ternauwernood van weerhouden te zeggen: ‘Jij was de oorzaak... jij, ongelooflijk lief, klein ding – te jong voor mij om maar aan te denken.’ In plaats daarvan zei hij: ‘Ik was in gedachten verzonken, ik dacht terug aan Brittannia.’

‘Je broer, Vespasianus... Hij lijkt helemaal niet op jou. Hij is zo kort en gedrongen als een worstelaar. Is hij getrouwd?’

‘O ja. Hij heeft twee zoontjes ook.’

‘En jij bent niet getrouwd? Waarom niet?’

‘Het bekende probleem: de juiste vrouw nog niet ontmoet. Maar vertel eens, lieve Plautia, wat heb jij deze vier lange jaren gedaan, terwijl je vader in Brittannia was?’

Het was alsof ze op de vraag gewacht had, want ze nam het hele volgende uur om dat uitgebreid te vertellen, tot na het hoofdmenu van de heilige offerstieren. Het kon Sabinus niet deren. Het gaf hem de gelegenheid naar het meisje te kijken zonder de indruk te wekken dat hij haar aanstaarde. Geen enkel meisje had het recht zo... zo gaaf te zijn, dacht hij, bijna geïrriteerd over het feit dat de Natuur waarschijnlijk anderen had beroofd om dit meesterwerk te kunnen creëren. Glanzend, lichtbruin haar, dat als een waterval van haar hoofd viel, golfde langs zeeblauwe ogen, een – de goden zij dank! – rechte neus en lippen die –

‘Kan ik je even spreken, Sabinus? Als mijn schone nicht het toestaat?’

Sabinus keek op naar Quintus Lateranus. ‘Natuurlijk, senator. Waar heb jij je eigenlijk de hele avond opgehouden?’

‘Ik...’ Hij stotterde en fronste zijn voorhoofd. ‘Ik zal het je zo uitleggen.’

Sabinus stond op uit de comfortabel liggende houding waarin de Romeinen aten en volgde Quintus de eetzaal uit naar een terras vanwaar je over een groot deel van het centrum van Rome kon uitkijken. In de stad beneden waren lampen aangestoken en flakkerend licht van oranje vlammen doorpriemden de avondlucht. Maar Quintus leek te zeer in de war om van het uitzicht te kunnen genieten. ‘Heeft Claudius naar me gevraagd?’ vroeg hij met bezorgde blik.

‘Nee, maar ik denk dat hij wel naar Messalina heeft gezocht.’

Die naam leek zweetdruppels op het voorhoofd van Quintus te brengen en hij vloekte zacht.

‘Wat is er, senator?’ lachte Sabinus.

‘Sorry, vriend. Maar je kunt je niet voorstellen welke doodsaangsten ik uitsta vanwege’ – hij keek snel om zich heen – ‘vanwege Messalina... “echtgenote van Claudius Caesar”... “keizerin van Rome”... “de Schoonheid in eigen persoon” – maar een sensuele slet!’

‘Maar Quintus, die wilde verhalen gelóóf je toch zeker niet.’

‘Ssst! Geloven? Je kunt je niet voorstellen wat er gebeurd is sinds je naar Britannia vertrokken bent, Sabinus. De keizerin Messalina is eenvoudig de meest onmogelijke vrouw uit onze hele geschiedenis.’ Hij fronste nog dieper. ‘En nu heeft ze ook nog gevraagd of ik – hoe zal ik het netjes zeggen? – nu ja, of ik de nacht met haar doorbreng.’

Sabinus’ mond viel open. Toen barstte hij in lachen uit. ‘De keizerin? Met jou? Belachelijk!’

‘Nee, dat is niet belachelijk. En ik ben al helemaal niet de eerste,’ zuchtte hij. ‘De laatste tijd heeft Messalina – laat eens kijken: haar dokter, Valens... Rufus, die de gladiatorenschool runt... Mnester, de acteur... en een aantal van onze collega-senatoren, eh, “vermaakt”. En waarschijnlijk nog een tiental anderen.’

‘Maar dat kan niet waar zijn, Quintus! Claudius... weet hij daar niets van? Zou hij hen niet ter dood veroordelen als hij er achter kwam?’

‘Natuurlijk! Maar nee, hij weet er niets van.’

‘Niet te geloven! Waarom niet?’

‘Niemand durft het hem te vertellen. Messalina zou het ontkennen – Claudius verafgoedt haar en zou haar geloven – en ze zouden beiden uithalen naar de informant. Een of twee dreigden inderdaad het Claudius te vertellen, maar ze zijn niet langer onder ons.’

‘Wat gebeurde er?’

‘Messalina liet hen voor verraad ter dood veroordelen. Met gebruik van valse getuigen, natuurlijk.’

Sabinus’ gezicht stond gespannen. Eindelijk vroeg hij: ‘Wat voor antwoord heb je gegeven toen Messalina je... uitnodigde?’

‘Ik weigerde, omdat een senator niet behoort te streven naar keizerlijk niveau, maar ik ben bang dat dat smoesje niet nog een keer zal werken. Maar daarnet kon ik haar zeggen dat het veel te gevaarlijk was met al die mensen hier voor Aulus’ huldiging.’

‘Daarnet?’

‘Ik kom juist bij haar vandaan,’ kreunde Quintus. ‘In de naam van alle Olympische goden, Sabinus, wat moet ik doen?’

In een opwelling zei Sabinus: ‘Tsja, ze is wél erg mooi...’

Lateranus keek hem met grote ogen aan.

‘Sorry, vriend! Ik moet geen grapjes maken als je onder zo’n... grote druk staat. Maar als je een snelle raad wilt: ga onmiddellijk naar binnen, anders brengt Claudius jouw lege plaats aan zijn tafel nog in verband met Messalina’s afwezigheid. We praten er later wel over wanneer we alle sestertiën gaan tellen die je me nog schuldig bent, oké?’

‘Goed. En bedankt, vriend.’

Eindelijk liep het feest ter ere van Aulus ten einde. Twee keer was Claudius ingedut tijdens het lange banket en dat was het teken voor de gasten te vertrekken. Wanneer ze weg zouden gaan na het eerste dutje van de keizer, was dat een belediging; wanneer ze zouden blijven na het tweede, zou dat getuigen van onkiesheid. Terwijl Aulus zijn familie verzamelde, werd Claudius wakker, stond op en leidde de eregasten naar de hal van het paleis. Een groot gejuich steeg op uit de menigte die nog steeds buiten stond en wachtte op Aulus om hem naar zijn woning op de Esquilinus te begeleiden. Er werden toortsen aangestoken en het orkest fluitspelers speelde een melodietje.

‘Aha, beste Aulus,’ kraakte Claudius, ‘je zult de weg naar huis niet kwijtraken met deze gidsen. Maar maak niet dezelfde vergis-

sing als Duilius, beste vriend.' Hij keek verwachtingsvol naar Aulus, want hij had juist een typisch Claudianisme uitgesproken: een of andere duistere verwijzing naar Romes lange verleden waarover alleen een oudheidkundige als hijzelf zich zou verheugen.

Aulus gaf het op. 'U hebt me, Caesar. Welke vergissing beging Duilius?'

Claudius straalde, want hij was er trots op dat hij elk detail uit de Romeinse geschiedenis kende. 'Kent niemand Duilius?' vroeg hij.

'Was dat niet iemand uit de eerste Punische Oorlog, Caesar?' opperde Sabinus. 'Duilius was zo trots op zijn overwinning dat hij de rest van zijn leven, iedere keer wanneer hij 's avonds naar huis ging.'

'Hij toortsen en fluitspelers voor zich uit liet gaan om hem te huldigen,' viel Claudius hem in de rede, enthousiast knikkend. 'Goed gedaan, Sabinus!'

'Ah, *vanitas!*' lachte Aulus. 'Maar bedankt voor vandaag, mijn vriend. Jij ook, Sabinus. Het was me het dagje wel!'

'Goedenacht, generaal.'

Toen zag Sabinus Plautia aan de arm van haar vader; hij keek nog eenmaal in de ogen die hem hadden betoverd, maar die teleurstellend genoeg hun blik bij tijd en wijle, al naar gelang de situatie, richtten op iets of iemand anders dan op hem. 'Goedenacht, Plautia,' zei hij zachtjes.

Ze lachte. '*Vale*, commandant.'

In de zomer van 64 wordt Rome, het centrum van de toenmalige wereld, opgeschrikt door een enorme brand. Een groot deel van de stad gaat in vlammen op. In de chaotische tijd na deze brand schuift keizer Nero de schuld in de schoenen van de christenen in Rome. Een bizarre periode van vervolging en religieuze zuivering is het gevolg.

In deze historische roman beschrijft Paul Maier op boeiende en historisch betrouwbare wijze het leven in Rome voor en na de brand. Temidden van het decadente en hedonistische leven van veel Romeinen en de corrupte politiek van de keizers en hun adellijke vrienden, proberen de christenen vorm te geven aan hun godsdienst. Voor de familie van Flavius Sabinus, stadsprefect van Rome onder Nero, is dit op bepaalde momenten bijzonder moeilijk. Als na de brand de problemen voor de christenen alleen maar toenemen, rest Sabinus en zijn vrienden maar één oplossing.

Een meeslepende roman die de lezer binnenvoert in het turbulente Romeinse leven in de eerste eeuw.

Paul Maier is hoogleraar Oude geschiedenis aan de Western Michigan University (VS).

NUR 342

ISBN 978-90-239-9339-1

9 789023 993391

uitgeverijmozaiek.nl

